

CALITATEA LOCUIRII ÎN ROMÂNIA. ÎNTRE ÎMBUNĂTĂȚIRE PRECARĂ ȘI MENȚINEREA INEGALITĂȚILOR SOCIALE ÎN ACCES LA LOCUIRE DECENTĂ

LAURA TUFĂ

Locuirea reprezintă una din componentele esențiale ale calității vieții, răspunzând nevoilor de securitate materială, dar și celor psihologice și sociale, locuința fiind spațiul în care oamenii petrec o mare parte a vieții lor, se relaxează și interacționează în cadrul intim al familiei (Delhey 2004; Domanski et al. 2006). În acest sens, evaluarea condițiilor de locuire obiective, cât și aprecierea satisfacției individuale cu aceste condiții creează o imagine generală care poate constitui un punct de pornire în stabilirea unor standarde pentru politicile cu rol în creșterea calității locuirii.

Însă, așa cum vom detalia în cele ce urmează, ele nu reprezintă date singulare, ascunzând o serie de date neexplorate (de exemplu geografia socială a accesului la servicii de calitate pentru o locuire adecvată) care nu sunt prezente explicit în datele de sondaj și sunt variabile care țin de guvernarea locală.

Modelul pregnant de înțelegere a locuirii ca element instrumentalizat pentru acumularea de capital și investiție sau, cum e numit, capitalism rezidențial (Schwartz și Seabrooke 2009; Fernandez și Aalbers 2017) și mai puțin pentru realizarea binelui social pentru populație se reflectă printr-o serie de politici care avantajează anumite clase de venit ridicat atât în achiziția unei locuințe decente, cât și în întreținerea locuinței și îmbunătățirea ei, lăsând categoriile de populații sărace sau precare cu administrarea la nivelul propriei gospodării a unor cheltuieli supraîncărcate, dificil de susținut pe termen lung. Aceste modele financiarizează locuirea (Ronald și Dewilde 2017), transformând-o dintr-un drept social, care e fundament pentru desfășurarea decentă a altor activități din alte sfere ale vieții (muncă, familie, sănătate, alte relații sociale), într-o formă de merit social, unde toate celelalte sfere ale vieții (muncă, familie, sănătate și alte relații sociale) sunt angrenate pentru a susține precar accesul la o locuință decentă. Muncă suplimentară remunerată, redirecționarea costurilor medicale spre locuire, suport

Adresa de contact a autorului: Laura Tufă, Institutul de Cercetare a Calității Vieții, Academia Română, Calea 13 Septembrie, nr. 13, sector 5, 050711, București, România, e-mail: tufa_laura@yahoo.com.

financiar intergenerațional pentru accesul la credite de locuințe, acordarea de către bănci a unor credite riscante pentru anumite categorii de persoane, penalitățile prin debransare pentru persoanele care nu își permit costurile de întreținere, creșterea conlocuirii cu părinții (Arundel și Roland 2015) sunt câteva astfel de exemple care reflectă atât distanța foarte mare dintre eforturile individuale și resursele disponibile pentru a avea acces la locuire, cât și strategiile de acces individual injuste care precarizează alte sfere ale vieții.

Această secțiune va analiza locuirea în România printr-o abordare comparativă la nivel european, pornind de la datele EQLS 2003–2016, urmărind principalele subteme: situația deținerii locuinței, descrierea și evoluția în timp a condițiilor de locuire inadecvată (*housing inadequacy*), satisfacția cu locuirea, precaritatea locuirii, calitatea percepută a mediului fizic din imediata apropiere în care românii locuiesc, cât și siguranța zonei în care se află locuința proprie. Locuirea inadecvată este măsurată prin șase indicatori cu răspunsuri dihotomice (da/nu): 1. lipsa spațiului; 2. ferestre, uși sau podele putrede; 3. pereți sau acoperiș cu igrasie sau scurgeri (indicatori indirecti pentru sărăcie energetică, reflectă într-o oarecare măsură calitatea construcției clădirii și a întreținerii ei); 4. fără toaletă cu apă curentă în interiorul locuinței. 5. lipsa unei băi sau a dușului. 6. lipsa dotărilor (de încălzire sau răcire) pentru a menține o temperatură confortabilă în casă (indicator indirect de sărăcie energetică, reflectă probleme în capacitatea unei gospodării de a asigura cheltuielile necesare).

Ne-am concentrat pe analiza unor indicatori care să includă atât autoevaluări ale situației locuinței, însă și calitatea mediului în care locuința se află pentru a înțelege felul în care locuirea nu e decuplată de condițiile geografiei sociale, ci dimpotrivă e în mod activ afectată de ea. În plus, o astfel de orientare dorește să sublinieze modul în care condițiile structurale (de arhitectură urbană/ rurală, de politici de locuire și de acces la servicii care facilitează o gestiune individuală a unei locuiri decente) influențează activ (constrângător în multe cazuri) posibilitățile individuale de adaptare și îmbunătățire a condițiilor de locuire, fie că ele sunt obiective, raportate la date factuale și medii locale sau europene, fie că sunt percepute (subiective). În plus, această secțiune adresează pe scurt și cunoașterea publică despre o serie de indicatori și probleme de locuire (cum ar fi cunoașterea despre problemele de calitate a aerului și cunoașterea despre modalități de gestiune a consumului de energie în locuințe) ca variabilă importantă care reflectă modul în care infrastructura socială și tehnică de suport a locuirii accesibile poate să eșueze atât prin lipsa de susținere a cunoașterii populației despre alternative ieftine și convenabile (transparență redusă a furnizorilor de servicii, de exemplu), cât și prin existența unor alternative limitate. Efectele unor astfel de contexte se reflectă în puțină posibilitate de manevră individuală în gestiunea propriei locuințe (de exemplu, lipsa unui acces rezonabil la dispozitive casnice cu clase de consum

energetic eficient obligă locuitorii să investească în dispozitive ieftine, dar care consumă multă energie electrică, ridicând costurile locuirii).

TIPUL PROPRIETĂȚII ȘI PRECARITATEA LOCUIRII

În ceea ce privește tipul de proprietate, România se menține ca una dintre țările cu cea mai mare rată de deținere în proprietate a locuințelor individuale fără credit, cu 87%, în timp ce media europeană a deținerii în proprietate este de 56% din totalul de locuințe. Oficial în România numărul locuințelor închiriate este foarte mic, reprezentând 2% din totalul formelor de locuire, însă acest procent nu reprezintă o măsură reală a închirierilor, practica închirierii informale, fără contract oficial, fiind și ea răspândită (în special în zonele urbane).

Deși în România cea mai mare parte a populației trăiește în locuințe aflate în proprietate unui membru al gospodăriei, acest lucru asigurând o anumită stabilitate în viața oamenilor, calitatea locuirii este în general scăzută. Astfel, țara noastră înregistrează valori ridicate ale indicatorilor care denotă o calitate scăzută a locuirii: supraaglomerare și fond de locuințe deteriorat. Conform Eurostat, 48% dintre români locuiesc în locuințe supraaglomerate, ceea ce situează țara noastră pe primul loc în UE, la distanță de țările estice (Ungaria 40%, Polonia 40%, Bulgaria 42%, Croația 41%), cifra fiind de aproape 3 ori mai mare față de media UE (16,4%). Conform criteriilor Eurostat, o locuință e considerată supraaglomerată dacă nu îndeplinește (are mai puțin de) următoarele criterii¹: o cameră comună pe gospodărie; o cameră pe cuplu adult din gospodărie; o cameră pe persoană adultă celibatară din gospodărie; o cameră pentru fiecare 2 persoane între 12–17 ani de același gen (sex) din gospodărie; o cameră pe persoană între 12–17 ani din gospodărie, neinclusă în categoria de mai sus; o cameră pentru fiecare 2 copii sub 12 ani din gospodărie.

De asemenea, proporția populației supraîndatorate cu cheltuieli de locuire (housing cost overburden) este semnificativă în România. Exprimat ca procentul populației pentru care cheltuielile de locuire reprezintă mai mult de 40% din venituri², supraîndatorarea populației este de 14%, aproape de media europeană de 11% și mai scăzută decât în țări ca Germania (15,8%), Danemarca (15%) sau Grecia (40%). Cifra este importantă având în vedere costurile reduse ale traiului și locuirii relativ la media europeană. Tendința acestui indicator a fost descendentă, procentul populației supraîndatorate scăzând cu aproape 5% în ultimii 10 ani (Eurostat 2017).

O măsură predictivă a precarității locuirii o reprezintă răspunsul la întrebarea privind probabilitatea ca în următoarele 6 luni o persoană să își schimbe locuința

¹ http://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/Glossary:Overcrowding_rate.

² http://ec.europa.eu/eurostat/statisticsexplained/index.php/Glossary:Housing_cost_overburden_rate.

pentru că nu își permite să locuiească în ea. Românii nu diferă substanțial de alte țări europene în privința probabilității de a schimba locuința din motive financiare, astfel 89% dintre români spun că e improbabil să își schimbe locuința în următoarele 6 luni din cauza cheltuielilor pe care aceasta le implică (în condițiile în care media europeană a celor care spun că e improbabil să schimbe locuința este tot de 89%). Ținând cont că românii au una dintre cele mai ridicate rate de deținere în proprietate a locuinței individuale din Europa și că modelul de locuire este mai degrabă unul marcat de stabilitate și de puține schimbări pe parcursul vieții, acest indicator este mai degrabă relevant pentru starea de precaritate resimțită de o parte din populație (5%, care spun că este foarte probabil să schimbe locuința în următoarele 6 luni).

LOCUIREA INADECVATĂ

Condițiile de locuire au un rol important pentru bunăstarea fizică și mentală a populației, locuirea inadecvată poate astfel afecta starea de sănătate (Bonney, 2007). O serie de probleme ale locuirii sunt identificate prin datele EQLS pornind de la câțiva indicatori care identifică problemele locuinței: lipsa spațiului, existența unor ferestre, uși, pereți în stare precară (igrasie, scurgeri, deteriorări etc.), lipsa toaletei și a dușului, precum și, recent introdus în setul de indicatori colectați de Eurofound (ultimul val din 2016), lipsa dotărilor (instalații de încălzire sau răcire) pentru a menține o temperatură confortabilă în casă, indicator indirect de sărăcie energetică.

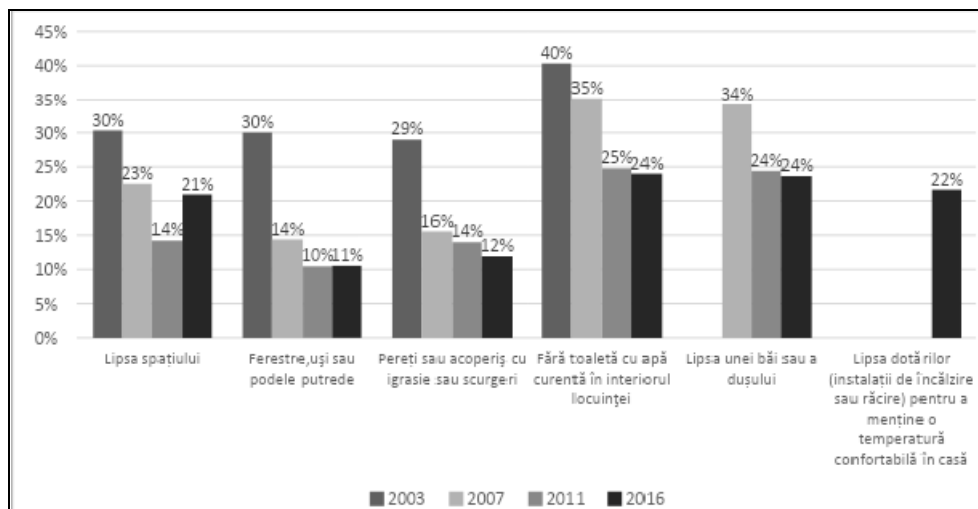
Conform ultimelor rapoarte europene, sărăcia energetică este în creștere fie din cauza nevoii de a transfera cheltuielile în alte zone ale bugetului, fie din cauza creșterii costului energiei electrice (EQSL 2016). Însă, așa cum indică și alte studii, există și alte cauze structurale ale sărăciei energetice, una dintre ele fiind legătura dintre măsurătorile sărăciei energetice care favorizează doar anumite feluri de vulnerabilitate energetică să fie vizibile (Thomson, Bouzarovski și Snel 2017; Bădescu et al. 2017). În raportul Agenției Naționale pentru Reglementare în domeniul Energiei (2017) cauzele sărăciei energetice sunt plasate aproape exclusiv la nivelul gospodăriei, raportul menționând veniturile scăzute și ineficiența energetică a clădirilor, cât și alte criterii de vulnerabilitate ale consumatorilor prin prisma unor caracteristici individuale, fără a acorda o atenție mai detaliată a distribuției accesului la alfabetizare energetică (Brounen, Kok și Quigley 2013), mai exact susținerea cunoașterii populației pe probleme de energie, cât și la o distribuție socio geografică justă a accesului la servicii energetice, cum ar fi o bună comunicare cu distribuitorul de energie, consiliere la care populația să aibă ușor acces pentru adresarea problemelor de ineficiență energetică a gospodăriilor, cât și un proces mai puțin birocratizat și ușor de înțeles de către populație, indiferent de nivelul de cunoaștere, pentru a adresa solicitări legate de consumul de energie. Mai mult, în aceste situații nu există o cunoaștere clară despre modul în care persoanele aflate în precaritate energetică se adaptează și depășesc spațiul fizic al gospodăriei în atenuarea sărăciei energetice, contribuind astfel la redistribuirea geografică a consumului de energie (Petrova 2017) prin externalizarea unor costuri cu energia

care ar împovăra costurile generale locuirii. Unele studii arată că pentru a controla costurile cu energia și pentru a asigura confortul termic, o serie de strategii sunt angajate la nivel individual: planuri limitate de consum de energie, pentru ore sau zile, realizarea unor sarcini și activități (de muncă) în casa prietenilor sau a altor membri ai familiei extinse, alegerea unei locuințe în imediată vecinătate a locuinței prietenilor sau familiei pentru suport social (Petrova 2017).

Un alt indicator pentru locuirea inadecvată în datele EQLS este evaluarea spațiului fizic al locuinței. În timp ce aprecierea lipsei spațiului reprezintă mai degrabă o măsură subiectivă de raportare la dimensiunile obiective ale locuinței, ea poate indica o serie de tensiuni între posibilități și nevoile de locuire. Ceilalți indicatori (*Grafic 1*) reprezintă mai degrabă problemele în locuința individuală. Exceptând aprecierea subiectivă a spațiului disponibil, ceilalți indicatori au înregistrat o evoluție descendentă din 2003 până în 2011, ca apoi, în următorul val din 2016 să stagneze. Per ansamblu, putem spune ca avem o îmbunătățire ușoară a aprecierii condițiilor de locuire în România din 2003 până în prezent. Cu toate acestea, aproape un sfert din populație nu are toaletă cu apă curentă în interiorul locuinței, nu are baie sau duș și, de asemenea, nu are posibilitatea să asigure o temperatură confortabilă în casă.

Grafic 1

Locuirea inadecvată în România, 2016

Q25. Aveți una dintre următoarele probleme în locuința în care stați? 1. Lipsa spațiului; 2. Ferestre, uși sau podele putrede; 3. Pereți sau acoperiș cu igrasie sau scurgeri; 4. Fără toaletă cu apă curentă în interiorul locuinței; 5. Lipsa unei băi sau a dușului; 6. Lipsa dotărilor (instalații de încălzire sau răcire) pentru a menține o temperatură confortabilă în casă. Pentru fiecare item din grafic, variantele de răspuns sunt: 1. Da; 2. Nu; 3. Refuz (spontan); 4. Nu știu. Itemul „lipsa unei băi sau a dușului” nu e prezent în valul din 2003, iar itemul „lipsa dotărilor pentru a menține o temperatură confortabilă în casă” este introdus în 2016.

În ceea ce privește lipsa spațiului, România se află pe locul 2, după Letonia (27%), în topul țărilor care declară că au această problemă. Conform datelor EUSILC din 2012 (*European Survey on Income and Living Conditions*), România deține și cea mai mică dimensiune medie a locuinței printre țările europene (43,9 m²), în timp ce media europeană se situează la 96 m².

Mai mult, situația pentru anumite grupuri sociale vulnerabile este în continuare precară și nu reflectă situația generală (EQLS 2016). Astfel, dintre cei care au avut probleme cu locuința persoanele cu veniturile scăzute (cuartila 1 de venit) sunt cele mai afectate (50% dintre cei cu venituri scăzute au declarat că nu au toaletă în gospodărie, față de numai 10% dintre cele cu venituri ridicate (cuartila 4). Lipsa dotărilor pentru confortul termic al locuinței e un indicator puternic pentru diferențierea între cei cu venituri ridicate și cei cu venituri scăzute și, de asemenea, între cei care locuiesc în rural și cei din urban. Dintre locuitorii din urban doar 5% se plâng de lipsa posibilității de a asigura confortul termic, față de 35% din rural care spun același lucru.

Tabelul nr. 1

Proporția persoanelor care declară că au avut probleme cu locuința pe categorii sociodemografice în România, 2016 (%)

	Lipsa spațiului	Ferestre, uși sau podele putrede	Pereți sau acoperiș cu igrasie sau scurgeri	Fără toaletă cu apă curentă în interiorul locuinței	Lipsa unei băi sau a dușului	Lipsa dotărilor (instalații de încălzire sau răcire) pentru a menține o temperatură confortabilă în casă
18–24	18	6	12	21	24	21
25–34	29	9	7	15	14	12
35–49	26	9	11	25	26	28
50–64	20	8	14	23	20	17
65+	9	19	14	33	32	27
Cuarta 1	36	21	23	50	49	51
Cuarta 2	17	16	16	32	32	21
Cuarta 3	23	8	9	14	14	13
Cuarta 4	14	2	2	10	10	6
Rural	22	16	16	38	38	35
Urban	20	4	6	5	4	5

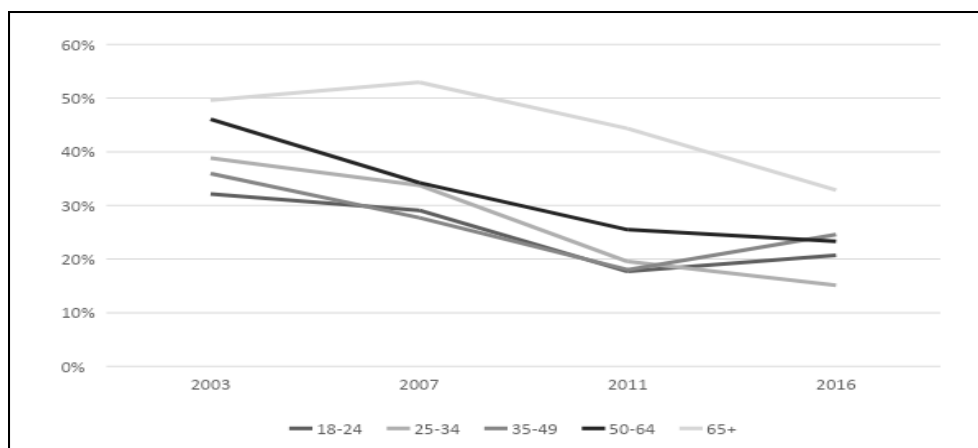
Q25. Aveți una dintre următoarele probleme în locuința în care stați? 1. Lipsa spațiului; 2. Ferestre, uși sau podele putrede; 3. Pereți sau acoperiș cu igrasie sau scurgeri; 4. Fără toaletă cu apă curentă în interiorul locuinței; 5. Lipsa unei băi sau a dușului; 6. Lipsa dotărilor (instalații de încălzire sau răcire) pentru a menține o temperatură confortabilă în casă. Variantele de răspuns sunt: 1. Da; 2. Nu; 3. Refuz (spontan); 4. Nu știu. *Notă:* Exemplu de citire: 18% dintre tinerii cu vârste între 18 și 24 de ani menționează lipsa spațiului, față de 9% dintre vârstnicii 65+.

Persoanele în vârstă (65+) au probleme cu întreținerea fizică a locuinței într-o măsură considerabil mai mare comparativ cu persoanele tinere. Astfel, 19% dintre

persoanele de peste 65 de ani au ferestre și podele putrede. Date similare la nivel european se găsesc în Bulgaria (20%), însă România nu este pe primul loc în privința problemelor în calitatea infrastructurii locuinței, astfel în Croația (27%) și Grecia (25%) sunt mai multe persoane de peste 65 de ani care se confruntă cu probleme similare decât în România.

Grafic 2

Locuințe fără toaletă cu apă curentă în interior pe categorii de vârstă

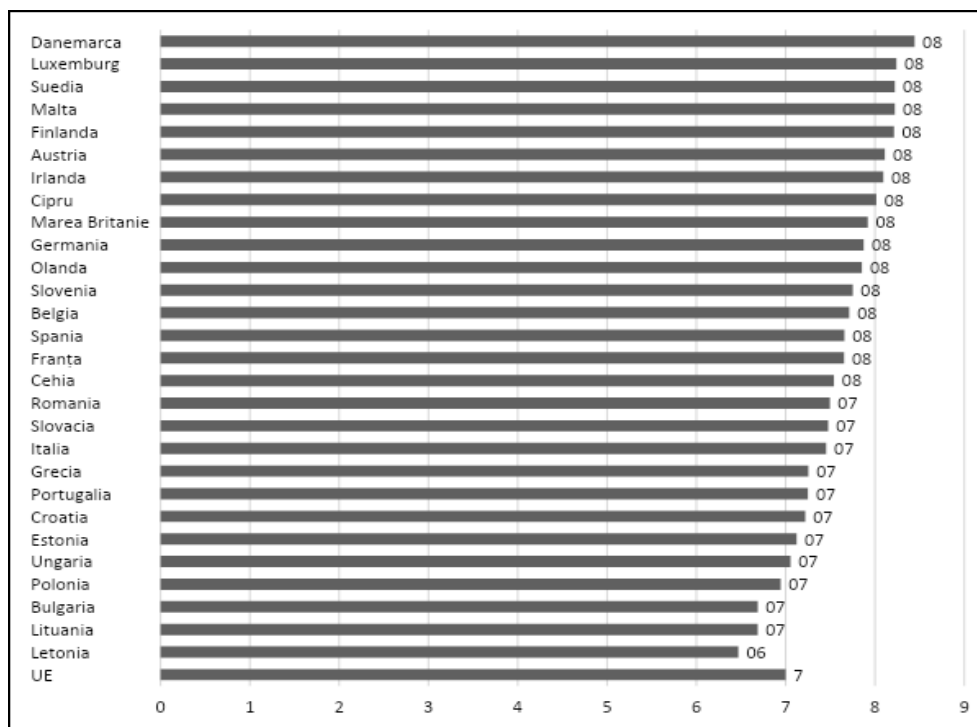
Q25. Aveți una dintre următoarele probleme privind locuința în care stați? 4. Fără toaletă cu apă curentă în interiorul locuinței. Variantele de răspuns sunt: 1. Da, 2. Nu 3. Refuz (spontan). 4. Nu știu.

Numărul mediu de camere în România este de 3. Distribuția numărului de camere pe locuință este diferită între persoanele sărace și cele cu venituri ridicate, însă doar pentru locuințele care au un număr de camere cuprins între 2 și 3 camere putem observa diferențele. Cele mai multe locuințe individuale sunt cele cu 2 (34%) și cu 3 camere (35%). Persoanele sărace, din quartila 1 de venit, au mai multe locuințe cu 1 cameră față de cele din quartila 4 de venit. Din totalul locuințelor de o cameră, cele mai multe le au persoanele cu veniturile cele mai scăzute (31,8% din totalul locuințelor cu o cameră, față de 22% din locuințele cu o cameră în quartila 4). Quartila 1 de venit are și cele mai multe din locuințele de 2 camere față de celelalte quartile de venituri, în timp ce persoanele cu venituri ridicate, din quartila 4, au semnificativ mai multe locuințe cu 3 camere.

Satisfacția cu locuirea are o valoare sub media europeană pe 2018 (7,5 față de 8). În timp, satisfacția față de locuire a crescut în România, din 2003, urmând un trend invers față de problemele de locuire raportate de populație, până în 2011. În anul din 2016 se înregistrează o ușoară scădere a satisfacției față de locuire.

Grafic 3

Satisfacția cu locuirea (2016)

Q6. Pe o scală de la 1 la 10, unde 1 înseamnă foarte nemulțumit(ă) și 10 înseamnă foarte mulțumit(ă), vă rog să-mi spuneți cât de mulțumit(ă) sunteți de următoarele afirmații? 4. Locuința dvs.

Tabelul nr. 2

Satisfacția cu locuirea (2003–2016)

	2003	2007	2011	2016
Austria	8,3	7,5	8,3	8,4
Belgia	7,9	7,9	7,6	7,5
Bulgaria	6,4	6,0	6,9	7,4
Cipru	7,5	7,9	8,6	7,8
Cehia	7,3	7,9	7,5	7,4
Germania	8,2	7,9	7,7	7,9
Danemarca	8,5	8,5	8,4	8,4
Estonia	6,4	7,2	7,2	7,4
Grecia	7,3	7,3	7,1	7,4
Spania	7,5	7,6	7,9	7,5
Finlanda	8,0	8,2	8,3	8,3
Franța	7,5	7,9	7,6	7,6

Tabelul nr. 2 (continuare)

Croația		6,9	7,8	6,9
Ungaria	6,9	6,5	7,0	7,8
Irlanda	8,2	7,6	8,2	8,4
Italia	7,7	7,3	7,6	7,3
Lituania	5,9	6,4	7,0	7,3
Luxemburg	8,2	8,3	8,2	8,3
Letonia	6,3	6,2	6,6	6,8
Malta	8,2	8,3	8,1	8,2
Olanda	7,7	8,0	7,9	7,9
Polonia	6,5	7,0	6,9	7,3
Portugalia	6,7	7,0	7,4	7,8
România	7,2	7,1	7,8	7,5
Suedia	8,2	8,4	8,2	8,2
Slovenia	7,6	7,7	7,7	7,9
Slovacia	6,8	7,8	7,7	7,7
Marea Britanie	7,8	7,8	7,9	8,1
UE	7,9	7,9	7,9	8

Sursa date: EQLS 2003–2016, Q6. Pe o scală de la 1 la 10, unde 1 înseamnă foarte nemulțumit(ă) și 10 înseamnă foarte mulțumit(ă), vă rog să-mi spuneți cât de mulțumit(ă) sunteți de următoarele afirmații? 4. Locuința dvs.

CALITATEA CARTIERULUI (A VECINĂTĂȚII)

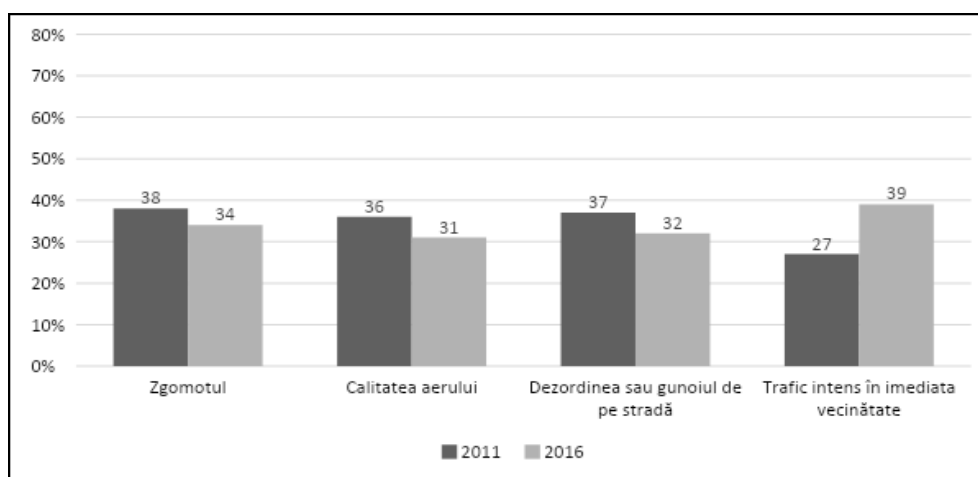
O evaluare adecvată a calității locuirii implică și aprecierea condițiilor oferite de zona în care se află locuința personală. EQLS măsoară o serie de indicatori care reflectă calitatea subiectivă a mediului fizic al zonei apropiate (vecinătate/ cartier), cât și indicatori de apreciere a siguranței cartierului. Calitatea mediului fizic implică aprecieri ale oamenilor cu privire la existența unor probleme legate de zgomot, calitatea aerului, dezordine și gunoi pe stradă, cât și probleme legate de trafic. Siguranța cartierului este măsurată prin doi indicatori, ambii cu referire la siguranța pe timpul nopții: dacă respondentul se simte în siguranță să meargă noaptea prin cartier și dacă se simte sigur să doarmă singur peste noapte în propria locuință. Acești indicatori aparent individuali pot arăta dacă o persoană locuiește într-o zonă care e deficitară în privința protecției locuitorilor și a asigurării bunăstării și integrității lor fizice.

Între 2011 și 2016 trei din patru indicatori ai calității mediului fizic în care se află locuința au avut o evoluție moderat pozitivă. Astfel numărul de persoane care consideră zgomotul o problemă a mediului în care se află locuința a scăzut cu 4%, numărul de persoane nesatisfăcute de calitatea aerului a scăzut cu 5%, la fel ca numărul de persoane ce consideră gunoiul pe stradă o problemă a mediului din proximitatea locuinței. În schimb, putem observa o evoluție semnificativă în sens opus la cel de-al patrulea indicator (trafic intens în imediata vecinătate), cu o

creștere de 12%, de la 27% la 39%, a persoanelor ce consideră traficul intens o problemă a mediului din zona locuinței. Acest ultim indicator e semnificativ, având în vedere creșterea parcului de mașini din România în ultimii ani. Scăderea graduală a numărului de persoane ce consideră ceilalți trei indicatori probleme ale mediului aferent spațiului locativ poate reprezenta o consecință a dezvoltării economice și a investițiilor publice și private. În același timp, o explicație poate fi faptul că ele nu reprezintă priorități importante decât recent semnalate, odată cu preocupările de mediu din societate.

Grafic 4

Calitatea mediului fizic al zonei unde se află locuința, %

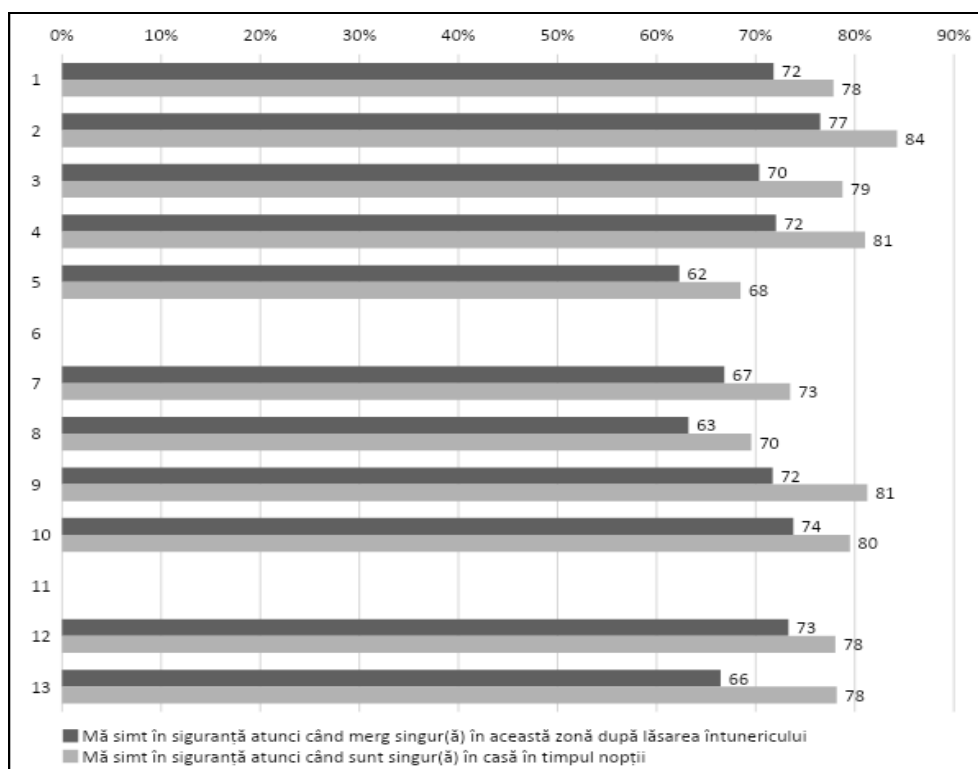
Q54: Vă rog să vă gândiți la zona în care locuiți în acest moment mă refer la imediata apropiere a casei dvs. Aveți probleme majore: (1) moderate; (2) sau nu aveți probleme deloc; (3) cu următoarele?: 1. Zgomotul; 2. Calitatea aerului; 3. Dezordinea sau gunoiul de pe stradă; 4. Trafic intens în imediata vecinătate. În grafic, variabila folosită a fost recodificată cu variantele de răspuns: 1. Existența problemelor. 0. Lipsa problemelor. Procentele din grafic reprezintă valorile 1 (existența problemelor).

În ceea ce privește calitatea aerului, o serie de analize indică diferențe majore în felul în care regiuni distincte din România sunt influențate de factori și substanțe poluante diferite în funcție de elementele topografice (Iorga 2016). În plus, diferențele dintre mediul urban și cel rural în modul în care sunt înțeleși și prioritizați acești indicatori oferă o imagine generală benefică care nu reflectă, însă, o serie de schimbări în orașe puternic industrializate din România. Cunoașterea publică despre componentele necesare pentru calitatea aerului este însă redusă, după cum arată date de sondaj din Eurobarometru Flash 360 (2013), în România 68% din populație menționează că nu se simte informată despre problemele de calitate a aerului (față de 56% în EU27). Datele statistice recente indică România, ca plasându-se în segmentul țărilor cu o poluare accentuată, însă nu la fel de mult

ca alte țări din Europa Centrală și de Est. România are, ca multe țări europene, o țință de reducere a expunerii populației la elemente poluante (NERT), exprimată prin diferența dintre valorile rezultate prin înregistrarea indicatorului de expunere medie (AEI) din 2017 față de 2011 (EEA 2019). În octombrie 2019, România nu avea practic diferențe între nivelurile de expunere din 2011 și cel din 2017 (momentele de colectare ale datelor de către Agenția Europeană de Mediu), fiind una dintre puținele țări în care efortul național pentru a obține niveluri mai mici ale expunerii nu s-a concretizat. Aprecierea calității aerului de către populație, așa cum reiese din datele EQLS, o plasează ca fiind o mai mică problemă în 2016 față de 2011, ceea ce însă nu reflectă coerent datele oficiale despre evoluția poluării aerului, ceea ce poate indica atât cunoașterea redusă a populației despre problemele de mediu, cât și existența unor alte prioritizări legate de calitatea mediului fizic al locuirii.

Grafic 5

Siguranța percepută a zonei unde se află locuința în funcție de vârstă, venit și mediul de rezidență

Q55. În ce măsură sunteți sau nu de acord cu următoarele afirmații? 1. Mă simt în siguranță atunci când merg singur(ă) în această zonă, după lăsarea întinericului; 2. Mă simt în siguranță atunci când sunt singur(ă) în casă în timpul nopții. Variante de răspuns: 1. Total de acord; 2. Acord; 3. Nici acord, nici dezacord; 4. Dezacord; 5. Total în dezacord; 6. Refuz (spontan); 7. Nu știu

În ceea ce privește siguranța percepută a zonei în care se află locuința, peste 70% din persoanele cu vârsta cuprinsă între 18–64 de ani consideră că sunt în siguranță când merg prin zonă după lăsarea întunericului și peste 80% se simt în siguranță în interiorul locuinței, noaptea. Procentele cele mai mari în ambele cazuri sunt la persoanele cu vârste între 25 și 34 de ani. Persoanele peste 65 de ani se simt în siguranță în proporții mult mai mici, cu 62% considerând că nu sunt în siguranță noaptea în preajma locuinței și doar 68% simțindu-se în siguranță în locuință. Putem observa o evoluție a sentimentului de siguranță corespunzătoare vârstei, ce scade treptat până atinge un nivel minim la persoanele de vârsta a treia.

După venituri, putem observa un grad mai redus de siguranță pentru cele două quartile inferioare, atât în ceea ce privește mersul prin zona în care se află locuința, cât și în ceea ce privește siguranța locuinței noaptea. Gradul cel mai ridicat de încredere e la cartila superioară, cu 74% dintre respondenții ce aparțin de această cartilă simțindu-se în siguranță seara mergând prin zona unde se află locuința și 80% simțindu-se în siguranță în locuință. Această situație reflectă lipsa de acces a celor din quartilele inferioare la zone cu o infrastructură mai puțin dezvoltată (ex.: iluminare stradală), ceea ce poate determina un sentiment de siguranță mai redus.

CONCLUZII

- România are un model de locuire caracterizat de stabilitate și schimbări reduse pe parcursul vieții. Rata mare a proprietății asupra locuinței este însoțită, însă, de o calitate slabă a locuirii, supraaglomerare, fond de locuințe deteriorat, o proporție semnificativă a populației supraîndatorat cu cheltuieli de locuire.

- Condițiile de locuire inadecvată urmează o tendință descendentă în problemele raportate din 2003 până în 2011, ceea ce înseamnă că o parte din problemele de locuire au fost rezolvate pentru un segment din populație: lipsa toaletei cu apă curentă în casă, existența unor ferestre, uși, pereți în stare precară (igrasie, scurgeri, deteriorări etc.), lipsa unei băi sau a dușului. Din 2011 până în prezent condițiile de locuire inadecvată stagnează și nu înregistrează o îmbunătățire semnificativă, nu se continuă ritmul de creștere de condițiilor din valorile inițiale (2003 și 2007)

- Avem, însă, în continuare în 2016, peste 40% din populație care se confruntă în continuare cu cel puțin o problemă de locuire inadecvată.

- Chiar dacă per ansamblu locuirea inadecvată s-a redus, există în continuare inegalități mari în condițiile de locuire între urban și rural și între cei cu veniturile foarte ridicate și cei cu veniturile foarte scăzute, ceea ce ne indică faptul că sunt necesare măsuri pentru menținerea unor condiții decente de locuire pentru segmentele de populație cu venituri reduse și foarte reduse.

- Mai mulți tineri menționează lipsa spațiului ca problemă cu locuința decât o fac persoanele în vârstă

- Lipsa dotărilor pentru asigurarea confortului termic în locuință este un indicator al sărăciei energetice a populației (formă de sărăcie ce constă în a cheltui foarte mult pe energie din bugetul total sau/și de a nu cheltui suficient pe energia necesară gospodăriei). Lipsa dotărilor polarizează clasele de venit, peste 50% dintre cei cu venituri foarte scăzute au această problemă, în timp ce doar 6% dintre cei cu venituri foarte ridicate se confruntă cu asta. În România, 22% din populație se confruntă cu lipsa dotărilor pentru încălzirea sau răcirea locuinței, față de doar 5% dintre europeni.

- Nu există îmbunătățiri considerabile în privința calității mediului fizic unde se află locuința în 2016 față de 2011 (zgomotul, calitatea aerului, dezordinea sau prezența gunoiului sunt considerate probleme ale zonei de locuire).

- Mai mult de o treime din vârstnici și din cei cu venituri mici se simt nesiguri în cartier.

- Traficul este cea mai importantă problemă privind calitatea mediului fizic din vecinătatea locuinței, cu o creștere la 39% din populație care o menționează în 2016, față de 27% în 2011.

BIBLIOGRAFIE

- Agencia Națională pentru Reglementare în domeniul Energiei. (ANRE). 2017. „Sărăcia energetică în România și consumatorii vulnerabili de energie”.
<http://www.anre.ro/download.php?f=fq2Egg%3D%3D&t=wOutwdHbn8%2BcmLPfvrV5ps%3D>.
- Arundel, Rowan, and Richard Ronald. 2016. “Parental Co-Residence, Shared Living and Emerging Adulthood in Europe: Semi-Dependent Housing across Welfare Regime and Housing System Contexts”. *Journal of Youth Studies* 19 (7): 885–905.
<https://doi.org/10.1080/13676261.2015.1112884>.
- Murafa, Corina, Sinea Anca, Jigla George and Gabriel Bădescu. 2017. “Energy Poverty and the Vulnerable Consumer: How Far Are We from Europe”.
<http://democracycenter.ro/application/files/4514/9704/1147/briefEN.pdf>.
- Bonnefoy, Xavier. 2007. “Inadequate Housing and Health: An Overview”. *International Journal of Environment and Pollution* 30 (3–4): 411–29. <https://doi.org/10.1504/IJEP.2007.014819>.
- Brounen, Dirk, Nils Kok, and John M. Quigley. 2013. “Energy Literacy, Awareness, and Conservation Behavior of Residential Households”. *Energy Economics* 38: 42–50.
<https://doi.org/10.1016/j.eneco.2013.02.008>.
- Delhey, Jan. 2004. *Quality of Life in Europe*. Luxembourg: Office for Official Publications of the European Communities.
- Dewilde, Caroline, and Richard Ronald. 2017. “Why Housing Wealth and Welfare?”. In *Housing Wealth and Welfare*, 1–34. <https://doi.org/10.4337/9781785360961.00009>.
- Domański, Henryk, Antonina Ostrowska, Dariusz Przybysz, Agata Romaniuk, Hubert Krieger, and Henryk Domanski. 2006. *First European Quality of Life Survey: Social Dimensions of Housing*. Luxembourg: Office for Official Publications of the European Communities.
<http://www.eurofound.europa.eu/pubdocs/2005/94/en/1/ef0594en.pdf>.
- European Commission. 2013. “Attitudes of Europeans towards Air Quality”. *Flash Eurobarometer 360*.
http://ec.europa.eu/public_opinion/archives/ebs/ebs_385_en.pdf.
- European Environment Agency. 2019. *Air Quality in Europe. EEA Report No 10/2019*.
<http://www.eea.europa.eu/publications/air-quality-in-europe-2012>.

- Fernandez, Rodrigo, and Manuel B. Aalbers. 2017. "Capital Market Union and Residential Capitalism in Europe: Rescaling the Housing-Centred Model of Financialization". *Finance and Society* 3 (1): 32–50. <https://doi.org/10.2218/finsoc.v3i1.1937>.
- Iorga, Gabriela. 2016. "Air Pollution Monitoring: A Case Study from Romania". In *Air Quality: Measurement and Modeling*, edited by Philip Sallis, 135–62. London: InTechOpen. <https://doi.org/http://dx.doi.org/10.5772/57353>.
- Petrova, Saska. 2018. "Encountering Energy Precarity: Geographies of Fuel Poverty among Young Adults in the UK". *Transactions of the Institute of British Geographers* 43 (1): 17–30. <https://doi.org/10.1111/tran.12196>.
- Schwartz, Herman, and Leonard Seabrooke. 2008. "Varieties of Residential Capitalism in the International Political Economy: Old Welfare States and the New Politics of Housing". *Comparative European Politics* 6 (3): 237–61. <https://doi.org/10.1057/cep.2008.10>.
- Thomson, Harriet, Stefan Bouzarovski, and Carolyn Snell. 2017. "Rethinking the Measurement of Energy Poverty in Europe: A Critical Analysis of Indicators and Data". *Indoor and Built Environment* 26 (7): 879–901. <https://doi.org/10.1177/1420326X17699260>.